

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE

USPOSABLJANJE ZA VARUHA GORSKE NARAVE

Avgust 2018

POT.
DONAČKA GORA.

MENTOR: Dušan Klenovšek

Avtorica: Ines Zalezina
Planinsko društvo »SLOGA« Rogatec

Donačka gora. To je gora, ki je med Dravskim poljem in Kozjanskim ne morete spregledati. Z zahodne in jugozahodne strani vam kaže rog. S severne in južne strani izgleda kot trapezasta miza s tremi vrhovi. Gora, ki ima le 884 m. Pa vendar nosi pestrost, zgodovino, skrivnosti, lepoto in tudi romantiko.

Opisala vam bom mojo najljubšo pot na Donačko goro. Vzemite si čas, naj se nam ne mudi.

Dobimo se pri Podružnični šoli v Donački Gori, kjer parkiramo avtomobile. Po asfaltirani cesti gremo proti Donački, ki je skrivnostno ovita v meglice.

SLIKA 1: Donačka gora v jutranjih meglicah (osebni arhiv)

Pogled se dviga proti strminam njenega zahodnega vrha.

SLIKA 2: Donačka gora (osebni arhiv)

Na desni strani ceste opazimo eno najdebelejših bodik v Sloveniji. Obseg njenega debla je 120 cm.

Navadna bodika (*Ilex aquifolium*) je vedno zeleno drevo z bodičastimi listi. Zraste do 10 m, ima gladko lubje, ki je pri mladih rastlinah zeleno, pri starejših pa sivo. Usnjati listi so ovalni ali elipsasti, njihov rob pa je nazobčan in ima ostre bodice. Krošnja je piramidaste oblike. Cvetovi drevesa so enospolni, majhni in bele barve na kratkih pecljih. Iz oplojenih cvetov se razvijejo majhne jagode rdeče barve, ki imajo na človeka odvajalni učinek, pri zaužitju velikega odmerka pa so celo strupene. V jagodi so štiri semena, s katerimi se rastlina razmnožuje. Les je trd in obstojen, zato so ga včasih uporabljali namesto ebenovine, saj je njegova struktura podobna. Bela barva lesa je primerna za nanose različnih barv. Iz lesa navadne bodike se izdeluje šahovske figure in ročaje posod, v katerih se streže vroče napitke in hrano, saj les dobro prenaša visoke temperature.

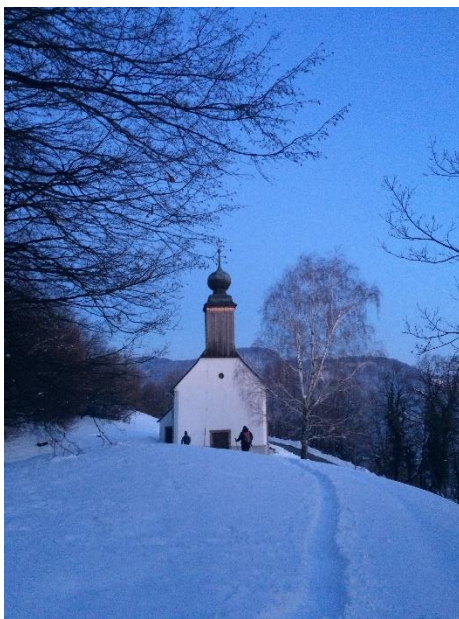

SLIKA 3: Bodika (osebni arhiv)

Na križišču se usmerimo desno.

SLIKA 4: Križišče (osebni arhiv)

Ozka asfaltna cesta nas pripelje pred cerkvico sv. Donata.

Cerkev stoji na južnem podnožju Donačke gore na nadmorski višini 511 m. Sezidana je bila v letih 1756-80. V njeni ohranjeni notranjosti sta zanimivi predvsem oltarni sliki sv. Donata in sv. Izidorja, deli rogaškega slikarja Antona Lerchingerja. Cerkev je prvotno stala na drugem mestu, po udaru strele leta 1741 je cerkev zgorela, novo pa so sezidali tam, kjer bi se naj ustavil zvon.

SLIKA 5: cerkev sv. Donata pozimi (osebni arhiv)

Okoli cerkve je urejen travnik, na katerem spomladi zacveti več vrst divjih orhidej in navadni kosmatinec.

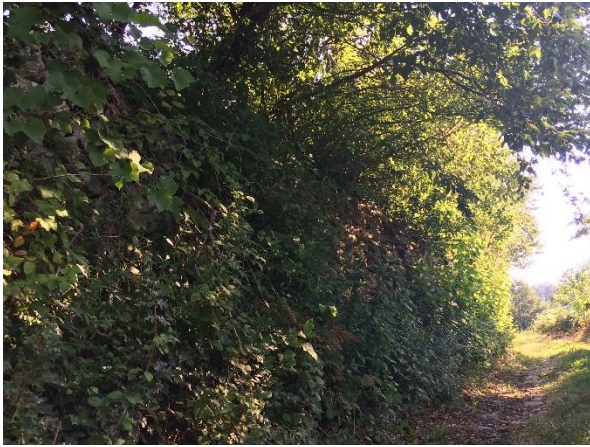
SLIKA 6: Navadni kosmatinec
(http://www2.arnes.si/~bzwitt/flora/pulsatilla_nigricans.html)

Navadni kosmatinec (*Pulsatilla nigricans*) cveti sredi aprila na pustih suhih travnikih v vzhodni Sloveniji. Cvetovi so vijolični, v času cvetenja so kimasti. Cvetni listi so le malce daljši od prašnikov in izrazito zavijani navzven. Pritlični listi ne prezimijo. Steblo, listi in zunanja stran cveta je porasla z dolgimi belkastimi dlakami. Kot večina zlatičevk so tudi kosmatinci strupeni. Še pred dobrim stoletjem so kmetom svetovali, naj jo na travnikih, kjer se pase živina, poruvajo. Rastline vsebujejo protoanemonin, korenine pa čreslovine,

saponine in smole. V zdravilstvu so uporabljali predvsem navadni in gorski kosmatinec, ki sta dostopna na nižjih legah (kot pomirjevalo, proti bolečinam, krčem, za odvajanje vode, za bruhanje, pri očesnih boleznih, ženskih boleznih, revmatizmu, kožnih izpuščajih in ošpicah).

Markacijam sledimo ob dolgem suhozidu, ki ga že prerašča robidovje in trdoleska, in ob mogočnih zapuščenih pašnikih, ki so že skoraj neprehodni. Pot je široka.

SLIKA 7: Suhozid (osebni arhiv)

SLIKA 8: Suhozid (osebni arhiv)

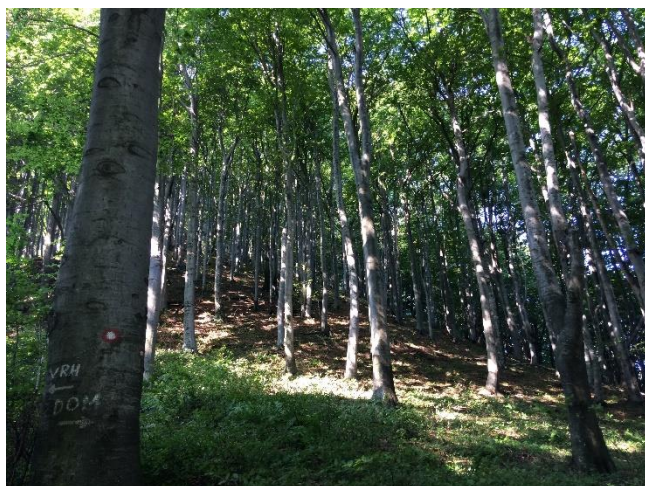
Če bi šli malo stran od označene poti, bi lahko opazili katerega izmed opuščenih kamnolomov kremenovega peščenjaka, ki so ga v preteklosti uporabljali pri gradnji hiš (za stopnice, portale) in kapel, za izdelavo kipov, uporabljali pa so ga tudi za mlinske kamne in bruse. Po letu 1956 je ta dejavnost zamrla.

Pred nami so se na Donačko goro vzpenjali že stari Rimljani in Slovani, pred njimi pa tudi Kelti. Na južnem pobočju Donačke gore so namreč našli keltske in rimske kovance in drobne osebne predmete, ki naj bi jih v vodne izvire metali, da bi se prikupili bogovom. Na južni strani Gore so odkrili ilirski sarkofag in del rimske ceste, pa tudi kamnite sekire, sponke, puščice. Na terasi pod vrhom so odkrili del poznoantične nekropole s sarkofagi. Donačko goro so Rimljani imenovali po znanem vojskovodji (Mons Claudii). Tam, kjer danes stoji križ, je stal tempelj sonca.

Na strmem pobočju Donačke gore so leta 2004 odkrili prazgodovinsko arheološko najdišče – ostanke naselbine iz začetka železne dobe. Nahajališče z ostanki več kot 200 kosov prazgodovinske keramike je na višini okoli 750 metrov odkril pohodnik. Po ugotovitvah arheologa so najdbe stare približno 2800 let in segajo v prelom iz bakrene v železno dobo.

Gora je v preteklosti imela velik pomen. V času turških vpadov v naše kraje so okoliški kmetje na Gori kurili kresove in tako opozarjali na nevarnost. Med svetovnima vojnama so prav tako na vrhu vsako leto kurili Ciril – Metodov kres, s katerim so oznanjali, da tod živimo Slovenci. Po letu 1945 pa so tam zakurili kres vsako leto pred 1. majem.

Zopet smo na križišču. Usmerimo se proti vrhu. Pot se strmo vzpenja pod bukvami.

SLIKA 9: Na razpotju (osebni arhiv)

Svečnik ali svilničasti svišč (*Gentiana asclepiadea*) raste na travnikih in gozdovih. Steblo je visoko do 90 cm,olistano s suličastimi koničastimi listi. Cvetovi so modri in rastejo v parih na vrhu rastline.

SLIKA 10: Svečnik (osebni arhiv)

SLIKA 11: Skala (osebni arhiv)

Prispemo do mogočne skalne gmote pod vrhom. Na njem je še opaziti rozete avriklja, ki spomladi obarva skale v rumeno.

SLIKA 12: Avrikelj je odcvetel (osebni arhiv)

Avrikelj ali lepi jeglič (*Primula auricula*) je 5 do 25 cm visoka zimzelena trajnica s pritlično listno rozeto, iz katere poganja debelo, mesnato cvetno steblo. Listi so usnjati, narobe jajčasti, celorobi ali zelo rahlo nazobčani, poprašeni z belim poprhom. Cvetovi so zlatorumene barve, lijakaste oblike; od 5 do 20 jih sestavlja kobul. Raste večinoma na karbonatnih skalah. Cveti od maja do junija.

SLIKA 13: Avrikelj <http://www.hribi.net>

Rastišče avriklja na Donački gori je pomembna botanična naravna vrednota, saj je najvzhodnejše nahajališče te zavarovane visokogorske rastline v Sloveniji. Nahajališče je edino v subpanonskem fitogeografskem območju in na meji razširjenosti te vrste pri nas. Območje naravne vrednote leži v Posebnem ohranitvenem območju »Boč – Haloze – Donačka gora« v okviru omrežja Natura 2000. Zaradi pomena pri ohranjanju biotske raznovrstnosti je del Ekološko pomembnega območja »Boč – Haloze – Donačka gora«.

Na skalah in na grebenu je mogoče opaziti tudi rjavi sršaj, pozidno rutico in sladko koreninico.

Rjavi sršaj (*Asplenium trichomanes*) je majhna, šopasta, delno listopadna praprotnica, trajnica, v višino in širino meri 10 do 20 cm. Listi so v pritlični rozeti, pernato deljeni, ozki, podolgovati, srednje temno zeleni. Dobro uspeva v odcednih, ne presutih, lahko delno peščenih tleh, tudi v razpokah med kamni, zaščiten pred močnim soncem.

Pozidna rutica (*Asplenium ruta-muraria*) raste na senčnih skalah in vlažnih skalah severnega pobočja.

Sladka koreninica (*Polypodium vulgare*) je zdravilna rastlina ki vsebuje sladilo. Za rast ne potrebuje zemlje, uporabi snovi iz vode, ki priteče po deblu.

SLIKA 14: Rjavi sršaj, pozidna rutica in sladka koreninica

Grozdasti kamnokreč (*Saxifraga paniculata*) je 5 do 40 cm visoka zimzelena blazinasta zelnata trajnica s prileglimi listnimi rozetami in visokimi tankimi cvetnimi stebli. Listi v rozeti so mesnati, jezičasti, na robu ostro nazobčani, z apnenčastimi luskami. Cvetovi so združeni v ohlapen lat, venčni listi so okroglo jajčasti, beli, pogosto z drobnimi rdečimi pikami.

SLIKA 15: Grozdasti kamnokreč (osebni arhiv)

Ta del poti od križišča do vrha naprej ima oznako zahtevna pot in zahteva predvsem v deževnem vremenu posebno previdnost. Odsek je dobro utrjen z lesenimi varovali. Po ozki stezi premagujemo manjše skale, dokler ne pridemo do navpične sklane gmote. Tukaj si pomagamo z napeto jeklenico in nekaj klini.

SLIKA 16: Jeklenica (osebni arhiv)

SLIKA 17: Jeklenica in klini (osebni arhiv)

Ko stopimo na greben, se usmerimo levo na skalni vrh (883 m) z izpostavljeno polico, ki je zavarovana s klini. Vrh ima na severno in južno stran približno štirideset do sedemdesetmetrski skalnat prepad.

SLIKA 18: Žig na vzhodnem vrhu (osebni arhiv)

Z vzhodnega vrha se odpravimo sprva nekaj metrov nazaj po isti poti, nato pa nadaljujemo hojo po zelo razgibanem grebenu Donačke gore. Sicer se pot izogiba samemu vršnemu delu grebena, speljana je bolj po južni strani.

SSLIKA 19: Hoppejev klinček (<http://www.fito-info.si/APL/Sist/takson.asp?CODE=FB912019-2FA4-4481-B2FD-D2C5D3231F78>)

Hoppejev klinček (*Dianthus plumarius* subsp. *hoppei*) je zelo ogrožen.

SLIKA 20: Juvanov netresk (osebni arhiv)

Juvanov netresk (*Sempervivum juvanii*) ima rozete široke 5 do 8 cm. Listi so po robu, spodnji in zgornji listni ploskvi žlezasto dlakavi. Število stranskih poganjkov je majhno. Cvetno steblo je visoko od 15 do 25 cm. Zanj so značilni zvezdasti cvetovi premera do 3 cm. Bledo rumeni venčni listi so trikrat daljši od čašnih in imajo pri dnu škrlatno liso. Venčni listi so goli, le po robu žlezasto dlakavi. Cvete julija in avgusta. Raste na kremenčevih peščenjakih in kremenčevem konglomeratu z apnenim vezivom na višini od 500 do 850 m samo na Donački gori in sosednjem Reseniku.

SLIKA 21: Cvet
8<http://www2.arnes.si/~sopjslat/netreski/sempervi1.htm>)

Planinski srobot (*Clematis alpina*) je ovijalka z deljenimi nasprotnimi listi. Modrovijoličasti cvet je brez cvetne čaše, sestavljajo ga štirje venčni listi. V cvetu je 10 do 12 belkastih medovnikov. Cveti od junija do avgusta med rušjem, na kamnitih pobočjih tudi ponekod v prealpskem svetu.

SLIKA 22: Planinski srobot (osebni arhiv)

Hrvaška perunika (*Iris croatica*)

SLIKA 23: Hrvaška perunika
(https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_perunika)

Plazeča sadrenka
(*Gypsophilia repens*)
(osebni arhiv)

Turška lilija (*Lilium martagon*)

SLIKA 24: Turška lilija
(http://www.rtv slo.si/_up/photos/2011/07/11/u96192-175555_dsc_1268_show.jpg)

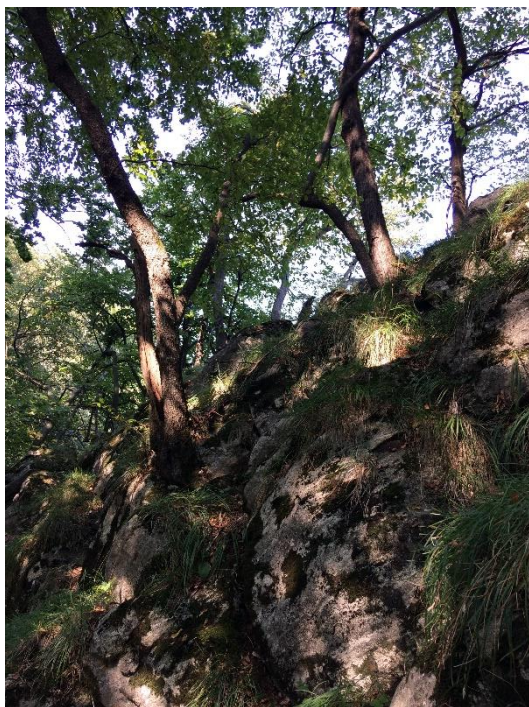
Navadni klinček
(*Dianthus carthusianorum*) (osebni arhiv)

Alpski grobeljnik
(*Alyssum montanum*)

SLIKA 25: Alpski grobeljnik
(http://www2.arnes.si/~bzwitt/flora/images/brassicaceae/alyssum_montanum_PID1009-1.jpg)

Donačka gora je na grebenu zgrajena iz apnencev in kremenovih peščenjakov. To je najmlajša geološka formacija, ki se je zadnja dvignila iz Panonskega morja. Podnožje pa sestavljajo mehke terciarne kamnine, pretežno lapor.

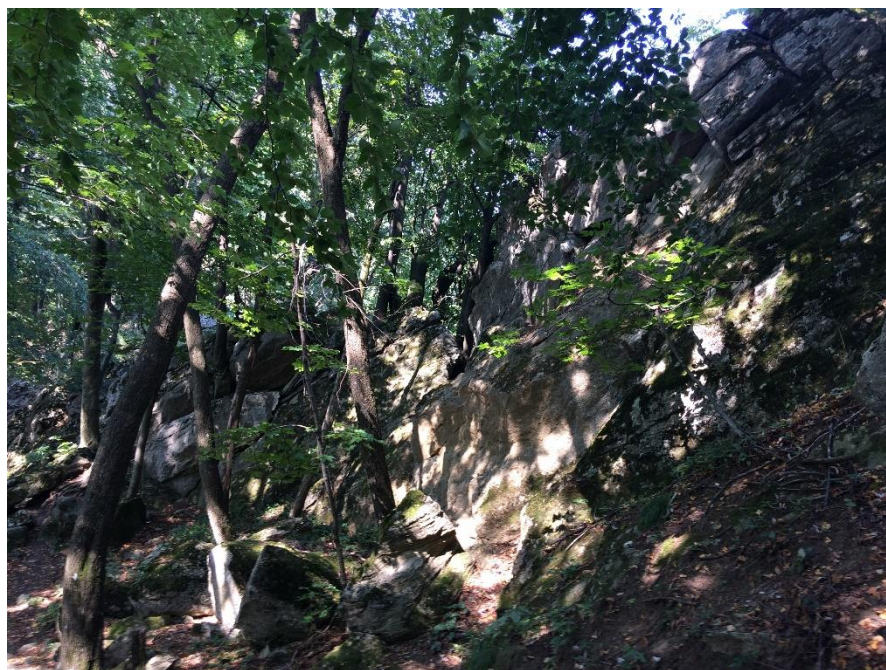

SLIKA 26: Pot (osebni arhiv)

SLIKA 27: Pot (osebni arhiv)

Grebenska steza se sprva nekoliko spušča proti skalnatemu sedlu, od tam pa je le še krajši vzpon na osrednji vrh (884 m).

SLIKA 28: Krajši strm vzpon (osebni arhiv)

Na vrhu stoji 9 m visok kamniti križ, v katerem sta na eni strani vpisna knjiga in žig, na drugi pa kip Marije. Prvotni križ je bil postavljen leta 1934 v spomin na 1900-letnico Kristusove smrti, a so ga leta 1952 razstrelili. Njegovi ostanki še danes ležijo pod vznožjem novega križa. Zamisel o ponovni postavitvi križa se je uresničila šele po osamosvojitvi Slovenije v letih 1991-92. Ob 25-letnici postavitve križa je predsednik PD Sloga dejal: »Na vrhu se poti združijo, potem pa gredo vsaka svojo pot. Zato naj bo vrh simbol združevanja, enotnosti, skupnih moči in navdihov. In kot tak naj ne deli, ampak le povezuje.«

Slika 29: Vrh, 884 m (osebni arhiv)

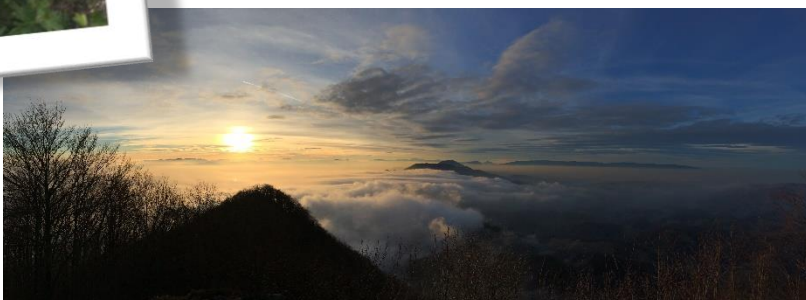

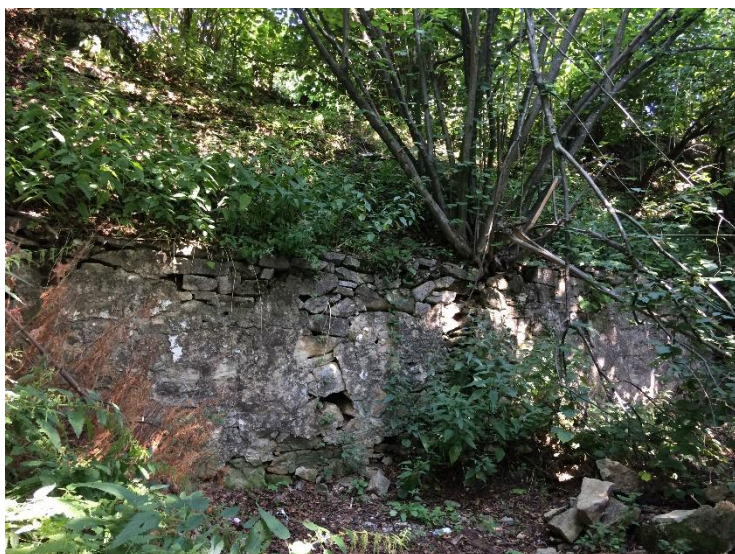
Slika 30: Klopca (osebni arhiv)

Letos so na vrhu postavili klopco ljubezni, ki privablja veliko pohodnikov, saj je postavljena na zelo razglednem mestu.

Pogled z vrha je res čudovit. Vidi se Boč z okolico, ob lepem vremenu pa pogled seže od osrednjih Kamniško Savinjskih Alp do Pohorja. Tudi kadar pogled ne seže daleč, meglice in oblaki naredijo svojo pravljico.

(osebni arhiv)

Slika 31: Zid (osebni arhiv)

Tik pod vrhom se vidijo ostanki zidu planinske koče, ki je že leta 1929 stala na tem mestu. Zgradila jo je Rogaška podružnica Slovenskega planinskega društva. Med vojno je bila požgana.

Sledimo markacijam v dolino proti Rudijevemu domu, ki je skoraj 300 m pod nami. Sedaj hodimo po prvi označeni planinski poti v Sloveniji. Leta 1853 jo je nadelal zdravnik v Rogaški Slatini dr. Ernst Froelich, ki je že takrat vedel, kako zdrava je hoja. Na tak način je želel goste zdravilišča spodbuditi, da bi več časa preživeli v naravi.

Slika 32: Najstarejša planinska pot (osebni arhiv)

Po strmem pobočju, na katerem rastejo stoletne bukve, vijuga široka urejena pot. Tukaj je na višini 600 do 884 metrov pragozd, ki je zavarovan od leta 1965 in obsega 27,78 ha veliko površino. Spomladi je odet v dišeče **laške zvončke** (*Leucojum vernum*).

Slika 33: Gole korenine (osebni arhiv)

Slika 34: Jelenov jezik (osebni arhiv)

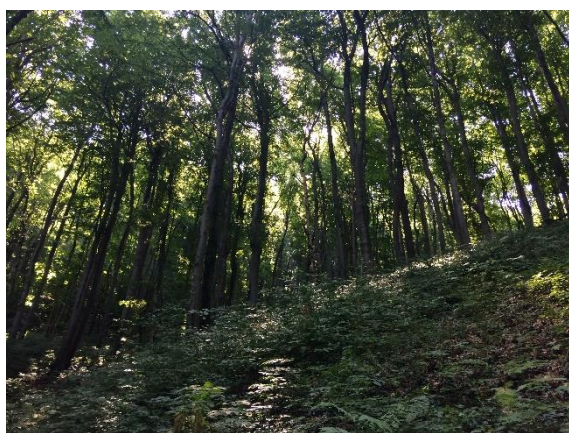
Jelenov jezik (*Asplenium scolopendrium*) je vednozeleni praprotni rozetasti rastlini. Listi so enostavni, nedeljeni, usnjati in valoviti. V dolžino zrastejo do 75 cm in v širino do 6 cm.

Slika 35: Utrujena bukev (osebni arhiv)

Slika 36: Stopnice (osebni arhiv)

Slika 37: V pragozdu (osebni arhiv)

Slika 38: Nekoč je bil H (osebni arhiv)

Alpski kozliček (*Rosalia alpina*) je velik hrošč iz družine kozličkov, ki ga prepoznamo po njegovem značilnem vzorcu obarvanosti. Je 15 do 38 mm dolg. Tipalnice so pri samcih lahko dvakrat toliko dolge in pri samicah iste dolžine kot preostalo telo.

Slika 39: Alpski kozliček (osebni arhiv)

Od živali lahko srečamo tudi srnjad, divje prašiče, gamse in najrazličnejše ptice.

Pot je zelo obiskana in obremenjena, zato je tudi izredno podvržena erozijskim procesom.

Z uporabo poti povzročamo teptanje rastja, zaradi česar se tla deformirajo. Ob večji količini padavin se temu pridruži še povečano delovanje vodne erozije. Na tak način se začne zniževati nivo poti. Pot postaja neprijetna za hojo posebno takrat, kadar je pot mokra. Pohodniki se skušajo s hojo po robu poti izogniti tej neprijetnosti, s tem pa se delovanje in učinek erozije širita še v okolico poti.

Slika 40: Deformacija poti (osebni arhiv)

Te procese pa hoja izven označenih poti (bližnjice) še dodatno pospešuje. Uporaba bližnjic tudi zmanjšuje estetsko vrednost poti. Markacisti PD Sloga so problem bližnjic poskušali rešiti tako, da so jih zasuli z vejami. Stanje se je izboljšalo, rastline se počasi obnavljajo.

Slika 41: Zakrita bližnjica (osebni arhiv)

Slika 42: Zakrita bližnjica (osebni arhiv)

Ko se drevesna debla stanjšajo, je spusta že skoraj konec. Čez nekaj minut prispemo do Rudijevega doma, kjer se lahko okrepčamo z odličnimi jedmi, ki jih pripravita oskrbnici. Planinska postojanka stoji na 590 m. Zgrajena je bila leta 1984.

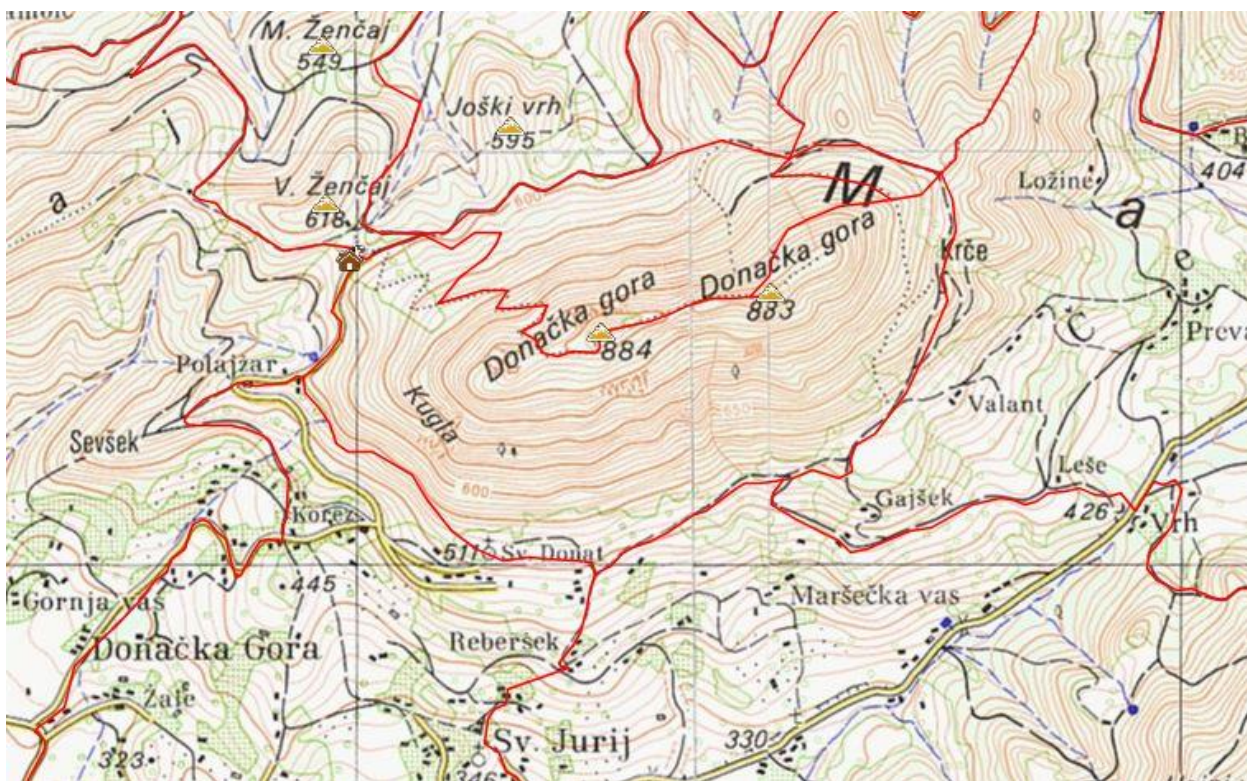

Slika 43: Rudijev dom (osebni arhiv)

Preostane nam še, da se vrnemo do avtomobila. Gremo po cesti mimo Polajžerjeve kmetije, pozdravimo padalce na vzletišču in se še enkrat ozremo in si rečemo: »Mmm, lepo je bilo.«.

Slika 44: Mmm, lepo je bilo. (osebni arhiv)

Slika 45: Pot (http://www.hribi.net/gora/donacka_gora/11/837)

Zaključek: Legenda pravi, da je Donačka gora votla. V njeni notranjosti spi zmaj. Zmaj ima eno oko modro, drugo rdeče. Ko ga bomo prebudili iz spanja in če pogleda najprej z rdečim očesom, bo od svete jeze bruhal ogenj. Če bo pogledal najprej z modrim očesom, bo povzročil povodenj. Torej, ljudje, spoštujmo naravo in ne budimo zmajev!

Viri:

- Wikipedia
- Hribi.net
- Zaplana.net
- Mentor planinske skupine: gradivo za usposabljanje mentorjev, 2001. Peršolja, B., Rotovnik, B. (ur.). Ljubljana, Planinska zveza Slovenije
- Slovenija na dlani: Hribi nad mesti: Dončka gora nad Rogatcem, MKZ d.d., Ljubljana 2003
- Grebeni slovenskih gora, Milenko Arnejšek – Prle, Muzejsko društvo Škofja Loka, Škofja Loka 2007
- Po gorah SV Slovenije: planinski vodnik/Milan Cilenšek in Viktorija Dabič s sodelavci: Ljubljana: PZS, 2007